

SINTEZE

nr. 24, aprilie 2004

Reforma justiției, între politică și politicianism

SUMAR

Adrian SEVERIN, Cuvânt de deschidere	3
I. Anne de LIGNE, Așteptările Uniunii Europene de la reforma justiției în România	6
II. Cristian DIACONESCU, Relația dintre factorul politic și justiție	8
III. Viorica COSTINIU, Organizarea puterii judecătorești în scopul asigurării unui act de justiție corect sub aspect etic și profesional	12
IV. Renate WEBER, Combaterea corupției în și prin justiție	16
V. Intervenții ale participanților	20

Reforma justiției, între politică și politicianism

Institutul Social Democrat "Ovidiu Șincai" a organizat în data de 7 aprilie 2004 masa rotundă cu tema **Reforma justiției, între politică și politicianism**, la Hotel Hilton. La aceasta au fost invitați să participe oameni politici, magistrați, reprezentanți diplomatici, experți în problema justiției din rândul societății civile, mass-media.

Au fost prezentate următoarele referate:

1. **Așteptările Uniunii Europene de la reforma justiției în România**, Anne de Ligne, șeful secțiunii PHARE în cadrul Delegației Comisiei Europene;
2. **Relația dintre factorul politic și justiție (Rolul Ministerului Justiției în sistemul judiciar: realități românești, perspective europene)**, Cristian Diaconescu, Ministrul Justiției;
3. **Organizarea puterii judecătorești în scopul asigurării unui act de justiție corect sub aspect etic și profesional (Rolul Consiliului Superior al Magistraturii)**, Viorica Costiniu, președinte Asociația Magistraților din România (AMR);
4. **Combaterea corupției în și prin justiție**, Renate Weber, Președinte Fundația pentru o Societate Deschisă, Centrul pentru Resurse Juridice.

Seminarul a fost deschis și moderat de dl. Adrian Severin, care a prezentat principalele probleme care urmează a fi discutate, problemele sistemului judiciar și susținerea de PSD a reformei justiției.

Cuvânt de deschidere

Adrian SEVERIN

Câteva cuvinte introductive despre ideea care ne aduce împreună. Ideea este legată de unul dintre subiectele, de una dintre temele esențiale ale politicii românești a momentului. Este vorba despre reforma în justiție. Este o temă importantă, o temă sensibilă, o temă complexă, o temă complicată. Este o temă pe care trebuie să o abordăm, zic eu, cu obiectivitate, cu curaj și cu maximă transparență. Sunt convins că unele dintre măsurile care ar trebui adoptate în această direcție sunt măsuri care se împiedică de anumite obstacole politice. Alte măsuri însă, sunt de ase-

menea convins, au nevoie de o anumită clarificare teoretică, de o anumită clarificare ideatică. Sunt situații în care, cred, factorul politic dorește reforma. Important este să știe cum se face această reformă, cum trebuie făcută această reformă.

În acest spațiu există, fără îndoială, idei care trebuie schimbate. Sunt idei care trebuie limpezite, clarificate. Sunt idei care se limpezesc și se clarifică prin schimb de idei, prin confruntare de idei. Inițiativa noastră, organizarea acestei mese rotunde, a vrut tocmai să invite la un asemenea schimb de idei. Noi dorim, ca gazdă,

Institutul „Ovidiu Șincai” dorește, ca un inițiator al acestei întâlniri, să fie locul în care principalele personalități care au ceva de spus în acest domeniu să își exprime punctele de vedere debarasate de disputa electorală care, vrei-nu vrei, se desfășoară în jurul nostru în acest moment în România. Este un adevăr pe care nu numai guvernul îl afirmă; așa spune că UE, în afara României, insistă asupra acestui punct. Reforma, schimbările, ajustările, modificările trebuie să aibă loc în acest an în paralel cu campania electorală și câteodată în ciuda campaniei electorale. Este, de aceea, dificil, printre altele, ca discuția despre reforma în justiție să fie complet în afara disputelor electorale. Cu toate acestea, ea trebuie să fie în afara disputelor electorale și din acest motiv cred că exercițiul nostru de astăzi este în sine un exercițiu cel puțin interesant. De aceea am și intitulat această masă rotundă "Reforma justiției, între politică și politicianism". Tema a vrut să fie un mesaj în sine: avem nevoie de o politică de reforme; nu avem nevoie de politicianism în această reformă și una dintre căile prin care putem evita această legătură, uneori nefericită, între campania electorală și reforma necesară este tocmai de a face politică și nu politicianism.

În lumina acestor idei am conceput, și într-o formulă, așa zice eu, triumfiulară, această masă rotundă. Am spus că este o masă rotundă la care, deși este perfect transparentă și ușile sunt deschise și absolut toată lumea este binevenită, invitațiile noastre nominale s-au adresat în trei direcții: către cei care sunt astăzi în situația de a face reformă, respectiv Guvernul României - și mă refer la instituția specializată din Guvernul României, care este Ministerul Justiției, de la care așteptăm o viziune, de la care așteptăm un proiect și sper că în această după-amiază vom afla mai multe despre acest proiect -, apoi societatea civilă, cea de la care, cred, toate partidele, nu numai unul singur, așteaptă și trebuie să aștepte inspirație și impulsuri și cred că acest lucru este mai important acum decât oricând altcândva, altădată, deci de aceea am invitat reprezentanți marcanti, și, așa zice, numeroși, în limita numărului total, ai societății civile, de aceea am și dorit ca unele dintre expunerile introductive să vină din partea

societății civile, și cea de-a treia latură a acestui triunghi, Uniunea Europeană și suntem recunoscători doamnei De Ligne pentru că este prezentă cu noi aici. De asemenea, am înțeles că și alți colegi se vor alătura, domnul ambasador Scheele - cu care am vorbit la telefon când am planificat această întâlnire - este acum undeva în țară, în România, pentru a inaugura un centru de informare al UE, ceea ce este un lucru excelent. Suntem siguri că dânsul este cu gândul și aici, alături de noi și suntem foarte, foarte recunoscători, spuneam, doamnei De Ligne pentru a fi prezentă aici cu noi, și, de asemenea, mulțumesc reprezentanților ambasadelor diplomatice ale unora dintre țările europene, membre ale UE, pentru că sunt, de asemenea, aici cu noi și reprezintă acest element de încurajare și de inspirație pe care îl așteptăm și de la UE. Cred că în felul acesta suntem în situația de a evita discuția, a limita alunecarea către o dezbatere electorală și a aduce cât mai mult lucrurile pe tărâmul foarte serios, foarte profund, al nevoii de reforme și al ideilor de reformă.

Nu știu dacă este necesar să fac mențiunea că atunci când am vorbit de societatea civilă nu m-am referit numai la ceea ce numim, îndeobște, organizații non-guvernamentale. Din punctul meu de vedere, repet, și cred că am dreptate, societate civilă înseamnă și instituțiile de învățământ, societate civilă înseamnă și presa, analiștii politici care acționează în diverse tipuri și în diverse locuri. Deci acesta este formatul discuției noastre de astăzi.

Cu aceste cuvinte introductive am să atrag doar atenția asupra faptului că în invitația noastră am lansat deja o serie de idei, o serie întrebări, mai bine spus, în legătură cu ceea ce așteptăm să fie această reformă a justiției, o serie de întrebări care ne frământă și la care fac trimitere acum - fără să le reiau, fără să le mai citesc. Cred că ele se găsesc în mintea noastră și sper că la aceste întrebări vom putea să dăm unele răspunsuri pe mai departe.

Pe de o parte, însă, prietenii noștri din Uniunea Europeană sau din Statele Unite ale Americii ne cer ca justiția să fie independentă. Pe de altă parte, când justiția pronunță hotărâri care nu plac prietenilor noștri, se cere guvernului să intervină ca să

corecteze situația. Când ne propunem să ne schimbăm mentalitățile, trebuie să primim un ajutor și în acest sens. Chiar dacă justiția pronunță hotărâri greșite din punctul de vedere al convingerilor unora dintre noi, factorul politic nu trebuie niciodată încurajat să se pronunțe asupra erorilor existente în aceste hotărâri. Există societatea civilă, care o poate face ca o dezbatere publică, dar nu factorul politic. Reprezentanții executivului nu trebuie niciodată să întrebe justiția de ce a făcut un anumit lucru. Trebuie să existe alte mecanisme, pentru că justiția într-adevăr nu poate fi o putere fără răspundere. Justiția trebuie să răspundă. Este o putere și trebuie să răspundă.

Numai că justiția este un altfel de putere decât celelalte puteri; prin natura ei funcționează altfel. Justiția nu poate avea același sistem de răspundere cu a celorlalte puteri, ceea ce nu înseamnă că nu trebuie să răspundă. Dacă puterea legislativă și cea executivă se limitează reciproc și se controlează una pe alta, în special legislativul exercită control asupra executivului, teoretic cel puțin, aceasta nu înseamnă că ele pot să controleze, sau mai ales executivul poate să controleze, măcar și prin îndemnuri, puterea judecătorească. Numai că există fenomenul potrivit căruia opinia publică - o opinie publică nu neapărat foarte bine pregătită - îi cere guvernului să se pronunțe în asemenea cazuri și îl ține responsabil pe factorul politic, respectiv ministrul justiției, îl obligă să se pronunțe într-o chestiune care ține de substanța hotărârii judecătorești.

Există o presiune a opiniei publice asupra executivului, ca acesta să se pronunțe în absolut toate

chestiunile, inclusiv chestiuni care nu țin de puterea executivă. Cei mai mulți în România nu înțeleg că executivul nu se ocupă de absolut tot ce mișcă în țara aceasta sau într-o țară oarecare. Este nevoie deci să spunem lucrul acesta public, inclusiv prietenii noștri sau colegii sau consilierii noștri din străinătate, în relația cu societatea civilă românească, să spună și acest lucru foarte clar, pentru că, atâta timp cât asupra factorului politic - care este dependent de opinia publică în modul cel mai direct, întrucât are nevoie de voturi - se exercită presiune ca el să se pronunțe în absolut toate chestiunile, el se va pronunța în absolut toate chestiunile, chiar și acelea care țin - pentru cei care înțeleg lucrurile foarte bine - de libertatea justiției. Și aici nu se au în vedere măsuri de un anumit tip, care ar putea fi considerate ca măsuri de constrângere, ci se are în vedere dezbaterea publică, dezbaterea politică.

Dacă un judecător a pronunțat o hotărâre greșită de punere în libertate a unei persoane, ministrul, sau un factor politic reprezentant al executivului, nu trebuie să se pronunțe asupra acestei chestiuni. Aceștia o pot face cum trebuie numai în condițiile în care aceasta este regula jocului acceptată în societate. Dacă această regulă a jocului nu este acceptată în societate este mai grav. Asta nu presupune că trebuie să creăm o castă a judecătorilor, a magistraților, în care aceștia să producă și să se controleze, ei singuri. Dezideratul nostru ar fi să căutăm acele mecanisme de control și de răspundere care să fie eficiente, dar care să nu conducă la un amestec al politicului în sfera justiției.

I. Așteptările Uniunii Europene de la reforma justiției în România

Anne de LIGNE

Tema dezbaterii constituie o provocare. Reforma justiției este nu numai o prioritate pentru societatea românească, dar și o temă sensibilă în contextul procesului de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană.

De ce reforma justiției este prioritară în țările de aderare? Pentru că UE garantează cetățenilor săi un spațiu de libertate, securitate și justiție. Procesul de extindere fără precedent al Uniunii va conferi acestui obiectiv o rezonanță particulară. Viitoarele state membre vor aduce în familia europeană o diversitate de sisteme juridice care trebuie să permită corect implementarea acquis-ului comunitar. Ameliorarea sistemelor judiciare reprezintă o condiție minimă pentru garantarea eficacității în aplicarea normelor europene. Țările în curs de aderare și cele candidate vor fi puse în fața unei dileme cu care se confruntă deja statele membre. Sistemul judiciar trebuie să răspundă unei nevoi legitime despre dreptate și a așteptărilor tot mai mari privind un act de justiție de înaltă calitate și ușor accesibile. În același timp, sistemul judiciar trebuie să se limiteze la resursele bugetare existente. Toate acestea, în contextul evoluției rapide a acquis-ului comunitar. Procesul de integrare europeană trebuie să acorde o semnificație specială eficienței și independenței sistemului judiciar.

Consiliul European de la Tampere din octombrie 1999, a consacrat principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare, care constituie piatra unghiulară a integrării. Adoptarea deciziei cadru privind mandatul de arestare europeană marchează, în acest sens, un început pentru recu-

noașterea reciprocă a deciziilor judiciare între statele membre. Nu poate exista însă o astfel de recunoaștere în absența încrederii reciproce, care să însemne la rândul său calitate, eficacitate și independență a sistemelor judiciare din diferitele state membre. Cele mai importante probleme cu care sistemele judiciare din statele în curs de aderare se confruntă, iar România nu face excepție, sunt:

- volumul mare de activitate al instanțelor, care este generat de personalul insuficient - magistrați și personal auxiliar, de mijloacele logistice care trebuie modernizate, de procedurile ineficiente și uneori greoaie;
- o calitate mediocră a actului de justiție aplicată și prin numărul mare de magistrați tineri și lipsiți de experiență;
- inflația legislativă care face ca jurisprudența, din anumite motive, să fie adeseori inacceptabilă sau insuficientă;
- accesul limitat la asistență juridică și judiciară;
- nu în ultimul rând, corupția din interiorul sistemului sau generată de acesta.

România se mai confruntă și cu o insuficientă garanție a independenței judiciare. Principiul independenței în sistemul judiciar, enunțat implicit de art. 133 din Constituție, trebuie să fie garantat de legi organice, care privesc organizarea sistemului, statutului magistratului și Consiliul Superior al Magistraturii.

România are posibilitatea de a-și reforma sistemul judiciar și de a reda magistraturii rolul de demnitate și de putere în stat. Așa cum s-a arătat

în numeroase ocazii, pentru Comisia Europeană reforma justiției este o prioritate absolută pentru România în procesul de negociere pentru aderare. Pentru a putea face față în mod natural din familia europeană justiția română trebuie să poată genera încredere. Încrederea se va putea obține numai prin garantarea independenței, limitarea rolului executivului în procesul de numire, promovare în carieră a magistratului, responsabilizarea magistratului, introducerea mijloacelor moderne în instanță, repartizarea aleatorie a dosarelor, pentru a enumera câteva puncte esențiale.

Aș dori în acest sens să reformulez o expresie din cadrul alocuțiunii mele: toate acestea înainte de a fi așteptări ale UE sunt așteptări ale societății românești. Reforma sistemului judiciar nu ține numai de cerințele impuse de negocierile pentru aderare, ci de garantarea unui stat de drept și a unui mediu de siguranță juridică pentru cetățenii și investitorii români, cât și străini.

Cred că suntem cu toții de acord că o reformă sistemică și de substanță a justiției este un proces care necesită voință politică, o largă dezbateră și resurse financiare adecvate. Reforma sistemului judiciar îi privește direct pe magistrați, iar înde-

plinirea acestei cerințe la reforma instituțională este esențială. De aceea, Comisia Europeană a recomandat ca măsurile efective privind reforma să fie larg dezbătute cu toți cei implicați - magistrați, politicieni și societatea civilă.

O reformă autentică, cu efecte durabile necesită timp. De aceea, recomandarea Comisiei a fost de a continua reforma care nu trebuie sacrificată unui ritm prea lent. De altfel, reforma societății românești nu se va sfârși în 2007.

2007 reprezintă numai sfârșitul începutului și nu sfârșitul procesului de reformare. Importante sunt temele pe care se va fundamenta reforma și caracterul ireversibil al acesteia. Comisia Europeană și-a afirmat în numeroase ocazii sprijinul față de autoritățile române și, din punct de vedere al asistenței de preaderare, justiția reprezintă o prioritate.

Prin diverse programe PHARE experiența din mai multe state membre a fost pusă la dispoziția României cu scopul de a sprijini autoritățile în identificarea informată a soluției. Evident, după examinarea mai multor modele din UE României îi revine sarcina, deloc ușoară, de a decide asupra soluției adecvate propriului său context.

II. Relația dintre factorul politic și justiție

Cristian DIACONESCU

Ministerul Justiției, în acest moment, se află într-un moment de cumpănă, într-o fază în care trebuie, atât pentru această instituție politico-administrativă, dar și pentru viitorul puterii judecătorești din România, să aleagă niște soluții. În ceea ce privește soluțiile pe care noi am încercat să le propunem cât mai larg opiniei publice, societății civile din România, sigur, foarte multe idei, foarte multe proiecte sunt încă în conturare și vreau să vă asigur de la bun început că tot ceea ce am să vă spun, în legătură cu aceste proiecte, va fi legat de două aspecte extrem de concrete.

Aceste proiecte vor fi practice, vor trebui, într-adevăr, să folosească sistemului judiciar și constituirii puterii judecătorești în România, care iată împlinește 14 ani, deci are încă o capacitate de exercițiu limitată din foarte multe puncte de vedere. Înainte de 1989, după părerea mea, cel puțin, am avut un mecanism în România, mecanism judiciar, care era foarte departe de ceea ce înseamnă criteriile și valorile unei puteri, unei adevărate puteri judecătorești în sens european, în adevăratul sens al cuvântului.

Iar a doua calitate pe care sper să reușesc, sau sperăm împreună, Ministerul Justiției, să reușim a o împlini, este aceea de a consulta pe cei cărora li se adresează actul de justiție și pe cei față de care actul de justiție are un anume gen de relevanță. Fac aici o mică paranteză și mă adresez cu toată umilința celor care, de ani de zile, urmăresc și dezvoltă o societate românească democratică. În legătură cu un anume exemplu, am lansat, la un moment dat, niște idei, pe site-ul Ministerului Justiției, legate de posibilitatea de a îmbunătăți legislația anticorupție. Marea majoritate a celor care privesc spre sistemul judiciar românesc au

considerat aceste idei ca fiind niște decizii guvernamentale deja luate, care au scăpat, la un moment dat pe site-ul instituției administrației de stat. Greșit, erau, pur și simplu, niște idei adunate de un colectiv de oameni, care au studiat altă legislație și legislația românească, eram dispuși să le modificăm, să le schimbăm, chiar unele dintre ele să le retragem, erau pure idei lansate pentru dialog civic. Dar nu o să insist prea mult asupra acestui lucru. Vreau foarte pe scurt să vă spun mai mult niște considerații, poate cu un grad mai mare de subiectivism, dar în orice caz mult mai sincer decât cele care ar pleca de la cineva care conduce o instituție într-un anumit interval de timp.

În primul rând ne preocupă, în Ministerul Justiției, ca într-adevăr, să dăm în aceste câteva luni, câteva săptămâni, substanță și concretețe legislativă ideii de independență și autonomie a procesului, a puterii judecătorești în România. Vom face acest lucru și sper să fim și criticați, pentru că soluția probabil că nu va acoperi toate așteptările, dar va fi un început și un început destul de concret. Voi reveni asupra lui, dar înainte de asta vreau să vă împărtășesc o dilemă, o dilemă care rezultă nu atât din evaluările noastre, cât din felul în care este văzută puterea judecătorească în România, în special de către români și, evident, și de către partenerii noștri europeni. Evaluările nu diferă foarte mult, exprimarea și sinteza poate sunt altele, dar evaluările sunt aceleași. Anume, aș vrea să vă spun următorul lucru: există dilema de a crește cât se poate de mult independența și autonomia - atenție, autonomia și independența judecătorilor, nu intangibilitatea judecătorilor! - de a crea o putere judecătorească cu, într-adevăr, profil european și cu capacitate de a fi ușor

recunoscută de oricine în România și în lume și problemele cu care se confruntă intern această putere judecătorească. A fost menționată corupția, este birocrație, de asemenea extrem de prezentă, sunt chestiuni care țin de dificultățile, uneori enorme, cu care se confruntă cineva care accesează actul de justiție. Și atunci a existat această chestiune, și, sigur, nu am un răspuns sută la sută perfect într-o zonă sau alta, probabil că ar putea fi discutat, dacă este necesar a păstra un grad mai mare de autoritate pentru a purifica sistemul sau a lăsa sistemul mai mult independent și autonom pentru a-și regla mecanismele de unul singur. Nu cred că răspunsul este foarte ușor din acest punct de vedere, vreau să vă spun însă că din punct de vedere politic și legislativ, cum veți vedea în continuare, am ales oarecum a doua variantă, și anume considerăm că prin asigurarea din punct de vedere politic a non-ingerinței, a independenței sistemului judiciar, organizarea internă și purificarea sistemului se va realiza mult mai ușor.

Am elaborat împreună cu mulți dintre dumneavoastră, cei din jurul mesei, trei acte normative. Dintre acestea, două au fost oprite la comisiile parlamentului – legea privind organizarea judecătorească și legea privind statutul magistratului, pentru ca din urmă să ajungem cu legea privind Consiliul Superior al Magistraturii. Aceasta este norma legală prin care încercăm să dăm un prim semnal. Este însă o primă normă în dreptul românesc prin care se asigură credibil independența și autonomia sistemului magistraților din România, indiferent de ce ar putea să intervină din punct de vedere politic la un moment dat. Totodată, am căutat să găsim mijloacele legale pentru ca această autonomie să fie de substanță. Institutul Național al Magistraturii va fi strâns legat de Consiliul Superior al Magistraturii tocmai în ideea de a găndi cariera magistratului și soarta magistratului în sistemul juridic românesc nu numai din punct de vedere disciplinar, din punct de vedere al nominalizării pe funcții de conducere, dar mai ales din punctul de vedere al pregătirii.

Și pentru că am spus cuvântul pregătire, vreau să revin la a doua, poate nu problemă, dar a doua dificultate pe care noi cel puțin acum în aceste săptămâni, am identificat-o, și anume pregătirea

magistraților, training-ul. În al doilea rând, de a reuși să dea răspuns la cele peste 2 milioane de cauze care se află acum în judecată. În 2002 erau 2 milioane de cauze înregistrate la Curți, la tribunale și la judecătorii și la instanțele specializate. Ca să vă dau un exemplu, în 1989 erau 630 de mii, 650 de mii de cauze. Acesta este raportul numeric cu care se confruntă acum instanțele și evident această încărcare formidabilă afectează și actul de justiție.

Un alt element legat de pregătire, cazuistica, procesele, tematica juridică cu care se confruntă acum un judecător în România, un avocat, un grefier, un procuror - nu are importanță, folosesc noțiunea de magistrat ca să simplific - este extrem de variată și mult mai sofisticată decât cea cu care s-a obișnuit până acum sau cei care, tineri fiind, nu au apucat să se obișnuiască față de cea pentru care au primit antrenamentul necesar în facultate sau în instituții. Sunt legi care privesc circuitul financiar, sunt norme care privesc circuitul investițional, sunt cauze extrem de sofisticate și complicate față de care nu întotdeauna avem suficienți magistrați care pot da răspunsurile adecvate.

Din această situație apare o problemă: lipsa de unitate în practica judecătorească. Este un semnal pe care l-am primit din foarte multe zone, mai ales din zona investițiilor străine, deoarece evident cineva care vine să investească în ceva în România se așteaptă ca într-un anumit moment să fie judecat conform aceleiași norme și să aibă aceeași consecință juridică într-un tribunal la Brașov, cum ar avea într-un tribunal la Frankfurt. Este absolut normal. Aici, însă, apar probleme. Au mai apărut probleme, deoarece pe aceleași condiții s-au dat hotărâri judecătorești diferite. Din nou este o chestiune care este legată și de pregătirea judecătorilor și de faptul că nu am putut realiza până acum o instituție care să facă unitatea practicii. Vom încerca cu Înalta Curte de Justiție și Casație. Din Germania am primit un model foarte interesant cum putem realiza o unitate de practică judiciară la nivelul Înaltei Curți de Casație, iar, pe de altă parte, încercăm să punem pe picioare, după ce legea de organizare judecătorească va intra în vigoare, tribunalele specializate. Încercăm să organizăm tribunalele spe-

cializate pe zone ușor ezoterice, ușor stranii pentru gândirea magistraturii românești, proprietate intelectuală, Legea falimentului, secții comerciale, tribunale de mineri, care să-mi asigure judecarea minerilor conform standardelor internaționale și nu pur și simplu pentru că un judecător s-ar pricepe la judecarea cauzelor de mineri. Este vorba de un anume gen de asistență socială, un anume gen de procedură vizavi de mineri și cel puțin în acest an sper să reușim să înființăm cinci astfel de Curți. În orice caz, Curtea privind proprietatea intelectuală se va înființa la București, tribunalul se va înființa la București, două secții comerciale se vor înființa în țară, și de asemenea un tribunal de minori.

Toate aceste măsuri nu înseamnă numai bani, nu înseamnă numai logistică, înseamnă mai ales schimbarea regulilor de procedură, regulilor de procedură civilă și regulilor de procedură penală, pentru că nu trebuie să existe diferențe între cazurile judecate în tribunale specializate sau în tribunale, mă rog, să spunem de drept comun, instanțe de drept comun. Legat de aceste legi, cam aceste lucruri doream să vi le spun. Sigur mai sunt și foarte multe alte elemente.

În această perioadă am intensificat procesul de adaptare și adoptare privind Codul Penal, care a trecut prin Camera Deputaților, s-a reușit a fi introduse o serie de noi prevederi, care apar în Legea penală din alte țări, dar la care noi habar n-aveam că trebuie să existe așa ceva, mai precis că trebuie să existe o valoare pe care s-o protejezi prin astfel de norme. Vă dau un exemplu: sancționarea penală a persoanei juridice. Am avut discuții, unele hazoase, cu experți din România, "cum adică să condamnăm penal pe altul decât persoana fizică?" Cum adică să condamnăm persoana juridică? Veți găsi în noul Cod Penal elemente foarte extinse în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale și stabilirea clară a sancțiunilor în cadrul normelor privind patrimoniul. Deci, să între o serie de valori protejate prin Codul Penal față de care clar a trebuit să avem o abordare nouă. Suntem în plin proces de schimbare a regulilor de procedură civilă și procedură penală privind recursul în anulare și aici au fost păreri extrem de avizate din foarte multe puncte

de vedere, susținându-se că poate sistemul judiciar în România nu este pregătit ca, să zicem, două grade de jurisdicție să pronunțe o hotărâre definitivă față de care nu se mai poate interveni. Sigur, resping acest punct de vedere, dar având în vedere, pe de altă parte, tot ce s-a întâmplat în ultimii ani, mai ales în domeniul civil, mai ales în domeniul revendicării proprietăților, mai ales în ceea ce înseamnă 82% cazuistică la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, am ales din nou, repet, fără a spune că sută la sută am avut dreptate, am ales varianta de a scoate recursul în anulare din regulile de procedură civilă, recursul în anulare civil, iar acum am lansat dezbaterea privind recursul în anulare în penal. Deci hotărârile în instanță, în momentul în care se constată a fi definitive, ele rămân definitive și nimeni nu mai poate interveni indiferent de poziția sa în sistem și ierarhia judiciară.

Avem acum în pregătire un act normativ prin care încercăm să modificăm codurile de procedură în ceea ce privește durata unui proces judiciar în România. Au fost uriașe probleme și sunt în continuare uriașe preocupări în ceea ce privește durata procesului civil sau penal.

Din tot ce vă spun în ceea ce privește inițiativele legislative, nu inventăm nimic. Sunt marea majoritate a lor norme europene evident aplicate în ceea ce privește cadrul juridic românesc cel care este acum, în ceea ce privește, spuneam, stabilirea unor termene de desfășurare a unui proces civil, termene rezonabile care să asigure până la urmă, atât judecata normală și obținerea unui rezultat judecătoresc normal, cât și satisfacerea din punct de vedere juridic al părților în ceea ce privește acest lucru.

Vreau să vă mai spun un lucru legat de practica noastră, a Ministerului de Justiție. Toate inițiativele legislative și toate ideile sau strategiile față de care credem că opinia publică trebuie absolut să fie consultată le vom publica pe site, vom continua să dăm știri de presă în care să spunem că există un anumit site în care cine dorește, cine este interesat, poate accesa o anumită problemă, vom avea un site anticorupție. În câteva zile sperăm că formalitățile tehnice vor fi puse în mișcare. Pe acest site anticorupție am invitat și

continuăm să invităm pe toți cei care se simt nedreptățiți sub aspectul actului de corupție de o anume judecată, într-o anume zonă a țării, oriunde ar fi, să sesizeze Ministerul Justiției. Știu, cineva a fost oarecum rezervat spunând „și ce poate să facă?”. Poate să facă exact ceea ce legea o lasă să facă, dar cel puțin poate din punct de vedere administrativ să incite și să solicite altor instituții să se manifeste din acest punct de vedere. Asigurăm totala confidențialitate a celor care fac această sesizare și pornim de la buna lor credință, să nu ne închipuim că este vorba neapărat de o atitudine negativă, punctuală, focalizată pentru anumite situații. Îi rugăm chiar pe cei care fac această sesizare să-și dea numele, să-și dea adresa pentru a putea corespunde și într-adevăr pentru a avea o reacție din partea noastră, repet, toate sesizările vor fi secrete, asupra lor se va păstra confidențialitatea. O singură instituție administrativă într-o problemă atât de complexă, cum este reformarea sistemului juridic, nu poate, oricât de multă credință ar fi în această zonă și oricât ne-am strădui, nu poate acoperi într-un timp atât de scurt tot ceea ce trebuie făcut, cel puțin pentru a așeza sistemul judiciar pe un drum mai bun.

De asemenea, aș dori, sigur vă rețin foarte pe scurt atenția, principiul de bază este ca Ministerul Justiției și ministrul justiției să intre în sistemul de serviciu public pentru cetățean. La ora aceasta, ministrul justiției are foarte multe atribuțiuni și foarte multe competențe, ca să nu spun câte. Nu vreau să intru în discuții cum s-a ajuns la această situație. Cred că, tot din punctul de vedere al Ministerului Justiției, este anormal ca lucrurile să meargă astfel și este anormal, dacă vrem într-adevăr să avem o justiție independentă, dar repet și responsabilă. Orice normă care asigură independența sistemului judiciar trebuie să-i asigure în același timp puterii judecătorești și res-

ponsabilitatea necesară, și sper că toți colegii mei magistrați înțeleg și din această perspectivă dezi-deratul de independență.

În ceea ce privește semnalele din intern și din extern, vreau să vă spun că tentația ar fi să încercăm să acoperim toată plaja de așteptări. Putem intra evident într-o altă problemă, putem rata demersurile chiar dacă sunt de bună-credință, prin elaborarea unor legi superficiale. Or, acest lucru nu trebuie să se întâmple și sper că, în sfârșit, normele care vor fi adoptate vor evita această situație.

Vreau să mă refer la corupție în câteva cuvinte. Am început și avem argumente concrete să credem că am început să atacăm zonele de vulnerabilitate în ceea ce privește corupția în România și cred că vom continua și vom reuși într-adevăr să devenim credibili în fața opiniei publice interne și internaționale cu instituțiile pe care le avem la dispoziție în a performa din acest punct de vedere. Dvs. în presă ați semnalat niște chestiuni, mai sunt și alte lucruri în derulare, într-adevăr zonele pe care dvs. le-ați semnalat sunt îndeobște cunoscute a fi vulnerabile la acte de corupție în România. Vom continua pe aceste zone și indiferent de poziția socială sau politică a celui la care se va ajunge la un moment dat, activitatea se va desfășura în condiții normale. Am avut o echipă de monitorizare din partea UE, au stat o săptămână în București, mă rog, au venit și ca rezultat al insistențelor noastre la Bruxelles, dar și în cadrul unui proces de monitorizare permanent. Din concluziile preliminare pe care le am până la această oră și pe care le vom discuta la Bruxelles peste 10 zile, rezultă că s-au făcut progrese importante. Mă bucur că așa stau lucrurile, a fost un expert olandez cel care a monitorizat PNA și cred că este foarte bine și pot să vă asigur că din punct de vedere politic avem tot sprijinul de a continua din această perspectivă.

III. Organizarea puterii judecătorești în scopul asigurării unui act de justiție corect sub aspect etic și profesional

Viorica COSTINIU

Aș vrea să mă refer la câteva dintre ideile pe care le-a avansat domnul Severin și anume că factorul politic spunea domnia sa, și sper că citez destul de aproape, factorul politic trebuie să știe cum se face, cum trebuie să fie această reformă, să se limpezească, să cristalizeze ideile pentru ca această reformă să se realizeze. Este bine că totuși s-a ajuns la această concluzie deși au trebuit 13 ani, am în vedere Constituția României din 1991. La puțin timp după apariția Legii de organizare a sistemului judecătoresc, pentru a fi cât se poate de conformă cu acea Constituție din 1991, ne-am înființat noi ca asociație a magistraților din România tocmai pentru că am simțit nevoia să spunem societății românești, societății civile, să spunem politicului că lucrurile nu au pornit pe fâgașul cel mai bun. Doamna Anne de Ligne a arătat atât de sintetic și atât de adevărat o radiografie a situației Justiției românești care nu este de azi de ieri, care trenează la disperare deși înăuntrul sistemului au fost și sunt suficienți și magistrați și din celelalte segmente ale dreptului, personalități al căror cuvânt ar fi însemnat mult, și să nu se ajungă la o situație de compromitere într-un fel a actului de justiție a celor care-l fac. Domnul ministru în cuvântul său a atins, de asemenea, câteva elemente importante și anume faptul că ministerul este la un moment de cumpănă, nu în ceea ce ne privește pe noi, și faptul că s-a apelat la societatea civilă după demersurile insistente ale societății civile, ale profesioniștilor dreptului atât la nivel intern cât și la nivel internațional. Nu domnule ministru? Cele

trei legi, cum ați afirmat dvs., cele trei proiecte nu s-au făcut cu consultarea noastră și aș putea spune că legea de organizare judiciară și legea statutului magistraților a ajuns în Parlament, aș putea spune așa într-o perioadă de sărbătoare de Crăciun, ele au mers într-o viteză îmbucurătoare, dacă ne-am fi gândit la importanța proiectului, dar nu și la substanța lor și la fiecare stadiu al lor, și mai ales la conținutul acestora. Am făcut demersurile, să reușim, pe o cale mai puțin ortodoxă, să obținem și acel anteproiect vizând Consiliul Suprem al Magistraturii. În acel moment am sesizat diferențele mari de concepție vizavi de Constituția în vigoare din 2003, vizavi de normele europene. Mai mult, o surpriză pentru noi a fost că se dorea ca acest proiect al Consiliului Superior al Magistraturii să fie trimis la Parlament de abia în toamna anului 2004 și atunci ne-am întrebat dacă este oare firesc ca un organism atât de important care are cu totul o altă structură cu totul alte atribuții din perspectiva noii Constituții, să rămână mai bine de un an în aceeași formă, pe baza unei legi care nu mai corespunde Constituției și, mai ales, să lase toate pârghiile în mâna ministrului justiției.

Referindu-mă la câteva chestiuni pe care le-a spus domnul ministru, a făcut domnia sa de asemenea trimitere că nu este ușor să alegi între a-i da independență și autonomie sistemului, sau a avea în vedere o deschidere dar nu totală întrucât înăuntrul sistemului există dificultăți, birocrație, corupție. Domnilor, dacă citim Legea de organizare judecătorească singurul care este responsabil sub aspectul asigurării condițiilor de des-

fășurare a activității judiciare în România este ministrul justiției. Dacă ne uităm în Hotărârea de Guvern din 2003 veți vedea că lui îi revin multe atribuții cu privire la asigurarea bunei funcționări a serviciului public. Or, și sintetic dacă aș spune căte nu s-au făcut deși ar fi trebuit să se facă și mâine ne-am găsi tot aici. S-a vorbit aici de pregătirea profesională a magistraților.

Domnilor, legea prevede că Ministerul Justiției are obligația, cel puțin odată la cinci ani, să asigure pregătirea tuturor judecătorilor și procurorilor măcar printr-un seminar acolo, de două zile sau o jumătate de zi, ca astăzi. Ei bine nici această obligație nu a fost îndeplinită. Cu titlul de exemplu, dacă este să se organizeze un seminar internațional, vă asigur că primii care vor pleca în străinătate vor fi magistrații din Ministerul Justiției. Dacă este un seminar internațional în București vor venii șefii de la nivelele superioare ale instanțelor. Dacă este un seminar undeva în țară, cine are timp?

S-a vorbit de asemenea despre necesitatea unității practicii judiciare, este absolut reală, este necesară, dar nu cu forța și nu din afară, ci trebuie să se creeze mijloacele și legislative și de asemenea logistice pentru că acest lucru să aibă loc. Într-adevăr, în condițiile în care acest principiu a fost acceptat și aici, este clar o voință politică și nu are importanță ce culoare sau nuanță are pentru că există anumite puncte de vedere sub aspectul a ceea ce a însemnat justiția. Și atunci, câtă vreme s-a acceptat în toți acești 13 ani ca justiția să aibă perpetuu un număr suficient de judecători și procurori, perpetuu un număr insuficient, necalificat, de personal auxiliar, era clar că și resursele umane pot fi la un moment dat limitate. S-a făcut o greșală am afirmat-o la acel moment, în 1998, cu modificarea Legii de organizare în care s-au făcut trei greșeli simultane. Trebuie să plătim acum, deși noi am anunțat de atunci.

1. Micșorarea vechimii magistraților pentru diferite nivele de instanță.

2. Renunțarea la completul colegial.

3. Nemotivarea hotărârilor judecătorești.

Toate aceste trei elemente pe care noi le-am sugerat au fost întâmpinate și de mass-media și de opinia publică și de factorul politic ca fiind o

revoluție în justiția română. Efectele se văd, asta nu înseamnă că suntem de acord cu reluarea completului colegial, discutabil bineînțeles.

Aș vrea să trec la ceea ce mi se pare atât de important ca și ceea ce s-a spus și până acum și anume acest Consiliu Superior al Magistraturii care urmează să se ocupe, cel puțin în perspectiva proiectului din această variantă, de instanțe, de pregătirea lor profesională. Întrucât știam că va fi un an greu pentru justiție, la cererea României, în noiembrie 2003, a avut loc la Conferința Uniunii Internaționale a Magistraților, unde noi suntem membrii din 1994, o discuție cu privire la rolul, funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii cu tot ceea ce înseamnă magistrați, carieră, s-au elaborat câteva concluzii și noi ne-am străduit să se regăsească în acest nou proiect sau formă de proiect care există acum a Consiliului Superior al Magistraturii. Desemnarea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii trebuie să se facă de către adunările generale ale judecătorilor și procurorilor. Din păcate, Constituția a fost mai pociată cu magistrații, versiunea din 2003, astfel încât sunt câteva dispoziții care contravin unor norme europene. Ne întrebăm de ce s-a acceptat acest lucru, care este deja depășit, ca Senatul să și spună cuvântul cu privire la desemnarea membrilor în CSM. De asemenea, acest organism trebuie să aibă atitudini totale în ceea ce privește cariera magistraților și de asemenea să fie titularul bugetului său și al sistemului judiciar. Câteva din aceste principii le veți regăsi în proiectul existent pe site-ul Ministerului Justiției. El încă nu este din punctul nostru satisfăcător, sperăm ca în urma amendamentelor ce vor mai fi aduse și a discuțiilor care vor mai avea loc să ajungă la o formă care să devină mulțumitoare. Vă asigur că sunt încă circumspectă și nu numai eu ca judecător, nu numai eu ca membru al Asociației Magistraților din România, până când acest proiect în forma lui definitivată va ajunge pe masa parlamentarilor și apoi ca variantă finală pe masa președintelui României pentru promulgare.

Până atunci putem să vă spunem că avem nevoie de sprijinul tuturor celor care se gândesc la acest Consiliu Superior al Magistraturii ca la un organism cu activitate permanentă, unde ma-

gistrații își vor desfășura activitatea pe mandatul de 6 ani, vor să fie independent și să poată la rândul său să garanteze independența. Această lege, bineînțeles ca orice altă lege, vizează multe principii, ele trebuiesc completate prin alte acte normative care îi vor urma. S-a prevenit ca membrii CSM să fie desemnați de către adunările generale, iar acest Consiliu să aibă o activitate de plen și pe secții, să aibă un buget propriu și să aibă exercițiul bugetar pentru sine, pentru Institutul Național de Magistratură, pentru celelalte instanțe, urmând ca Înalta Curte de Casație și Justiție ca și Ministerul Public să aibă propriul lor buget. Acest buget al autorității judecătorești să fie înscris în bugetul anual de stat.

Spuneam că acest Consiliu Superior al Magistraturii va avea competență totală cu privire la cariera magistraților începând de la intrarea în magistratură și până la pensionare, ca să nu spunem deces, varianta cea mai nefericită de a ieși din magistratură, dar se întâmplă tot mai des. Am avut în vedere și o altă posibilitate care nu există până în prezent, dar sperăm să fie primită, ca acel magistrat, judecător sau procuror, pensionat, de carieră, sigur de valoare profesională, să acopere acolo unde deficitul de personal judecătoresc există. Nu faci un judecător de azi pe mâine. Practic putem vorbi de un judecător bun, așa spune chiar bunișor înainte de bun, după 10 ani de magistratură, dar 10 ani de magistratură nefăcuți în sistemul pe care îl practică Ministerul Justiției adică delegare la delegare la delegații, astfel încât, deși legea prevede 4 ani la judecătoria, îl vedem, la mai puțin de 4 ani, președinte de secție la Curte, Curtea de Apel, bineînțeles. Nu s-a accentuat și nu se accentuează nici în prezent intrarea în magistratură a persoanelor după două criterii care sunt cumulative, este vorba de pregătirea profesională, deci trebuie să intre în această meserie cu mai mult bagaj de formație profesională, și un lucru pe care îl veți găsi în toate actele normative europene, o conduită și o moralitate desăvârșită, recunoscută ca atare. Acest lucru la noi aproape nu există. Se organizează un examen de intrare în magistratură, un examen grilă aproape, că nici nu se văd concurenții cu examinatorii, deci este foarte important cu cine stai de vorbă să nu ai surpriza

ca hotărâri judecătorești să mai aibă și greșeli gramaticale, fie din partea lui, fie din partea personalului angajat, cum se procedează.

De aceea, a vorbi de etică profesională nu este suficient, numai cum s-a întâmplat până în prezent la elaborarea unui Cod de deontologie profesională. Asociația magistraților din România a organizat prima oară în 1994 un astfel de seminar cu experții Consiliului Europei și am făcut primul proiect. A venit cu mult mai târziu un altul făcut de Consiliul Superior al Magistraturii de care aproape nimeni nu știe nimic. Este important de a spune că trebuie să se vină într-o astfel de meserie și cu o experiență de viață, nu să judeci procese de o deosebită dificultate când nici ani de experiență, de viață nu ai.

Acțiunea disciplinară este iarăși un moment important. Până acum, titularul unei astfel de misiuni era ministrul justiției. Varianta care este în proiectul pe care-l cunoașteți de pe site nu este cea agreată de Asociația Magistraților din România și vom încerca să convingem că nu este soluția cea mai bună, cel puțin adaptată și la realitatea românească. Acest Consiliu Superior al Magistraturii va trebui să fie primit cu responsabilitate nu numai de cei din afară, ci în principal de cei dinăuntru. Există la nivelul Magistraturii, vă asigur, magistrați care să răspundă acestor importante sarcini. Va fi responsabilitatea adunărilor generale să trimită în aceste organisme exact pe cei care trebuie să fie acolo și să nu se întâmple, ca până în prezent, să existe un Consiliu cu membri care se află acolo din voință politică în condiții de nelegalitate.

Profesionalismul magistraților este necesar, dar în același timp el trebuie să conjuge forțele Ministerului Justiției, cel puțin la acest moment la care discutăm, și cele ale judecătorului. Vreau să vă spun că, pentru studierea unei ședințe de judecată, judecătorul are la dispoziție câteva ore și am avut o ședință în care mi-am pierdut timpul după ședință să număr paginile, erau 14.525 de pagini pe care eu a trebuit să le cuprind în câteva ore. Acest număr mic de judecători și de personal auxiliar a dus la un sentiment de frustrare din partea noastră pentru că noi realizăm că indiferent câte eforturi s-ar face personal de fiecare din-

tre noi, lucrăm și sâmbăta și duminica, și noaptea, nu este suficient și nu suntem mulțumiți de calitate. Este important să fim la rândul nostru tratați ca atare chiar dacă numai pe hârtie stă scris „putere judecătorească”. Este inadmisibil ca de la nivelul altei puteri să se facă comentarii cu privire la o hotărâre judecătorească, când un minister care are legătură cu legea, habar nu are despre ce vorbește, dar induce o confuzie și o stare de neîncredere dinspre presă, mass-media, cu privire la justiție. Este obligația noastră și a fiecăruia dintre noi să fim responsabili cu privire la modul de conduită în ședința de judecată, în viața noastră particulară, să ne asigurăm din puterile noastre o pregătire profesională. Dacă nu se poate realiza

că sunt instanțe în țară la care textele legilor nu ajung, când primim telefoane din țară și din nu știu ce văgăuni, orașe, pur și simplu ne roagă să trimitem nu știu ce monitor, că la ei nu a ajuns și au procese de felul acesta. Nu discutăm de alte țări europene unde sunt diferite studii care au ajuns, la noi nu există Internet, nu există nici o posibilitate de a te racorda dacă dorești să te inspiri.

De asemenea, în ceea ce privește numirea în funcție de conducere continuăm să spunem că la nivelul instanțelor și, probabil, și al parchetelor există persoane care nu mai reprezintă, oricum ei sunt numiți administrativ, dar fără știința noastră, într-o secretomanie completă. Ei sunt pârgiile a ceea ce alții văd ca fiind un act de corupție.

IV. Combaterea corupției în și prin justiție

Renate WEBER

O temă foarte ușoară, într-adevăr, combaterea corupției în și prin justiție. Și eu când am citit invitația mărturisesc că am rămas câteva clipe așa cu ochii pe ecran. Dar, ca să vă convingeți că măcar știu totuși despre ce este vorba, să știți că la Centrul de Resurse Juridice noi am înțeles exact ce este site-ul Ministerului Justiției, așa că îmi face plăcere să vă înmânez comentariile pe care le-am făcut la ideile pentru anul 2004. Ele se află pe site-ul Centrului de Resurse Juridice pentru cei care sunt interesați. Sunt comentarii, sigur că da, cu recomandări critice pe alocuri și cu salutarea unora din cele care se află acolo.

O parte din tema aceasta care mi-a fost mie sugerată foarte mult, de fapt din lucrurile pe care eu doream să le spun, au fost atinse. Eu aș încerca însă să sistematizez un pic altfel. În realitate nu cred că există nici un studiu în România făcut până acum, care să fi finalizat estimarea gradului de corupție, noi avem numeroase sondaje și studii care s-au referit doar la percepția cu privire la corupția în justiție. Cred că este corect să spun acest lucru, știu că a existat o astfel de încercare la Ministerul Justiției, dar metodologia a fost foarte discutabilă și ca atare nici rezultatul până la capăt nu a mai fost făcut public. Este și foarte greu să faci un studiu cu privire la gradul de corupție ca atare din justiție. Dar, evident, judecătorii, din păcate, sunt o categorie profesională care dacă vă veți uita în diferite sondaje sunt fie pe locul II, fie pe locul III la percepția cu privire la gradul de corupție, ceea ce este teribil, este îngrozitor că astfel se vorbește despre cum este percepută justiția.

Cu siguranță, pe de o parte cred că putem vorbi de faptul că multă lume este nemulțumită de calitatea actului de justiție și atunci nemulțumirea

față de un act de justiție este mai ușor să fie explicată prin raportarea la corupție. S-a întâmplat așa pentru că judecătorii au fost cumpărați. În plus, de foarte multe ori, bineînțeles, lumea nu știe că sunt cauze care sunt trimise în instanță, care sunt instrumentate prost și atunci judecătorul este obligat până la capăt să sancționeze acea urmărire penală deficitară, dar vina este aruncată pe judecător și nu pe procuror. Interesant din punctul ăsta de vedere mi se pare felul în care gândim noi în mod ireal la drepturile noastre. Serviciile de procedură par să nu intereseze, or viciile de procedură cele mai multe se produc pe parcursul urmăririi penale și de aceea apar de multe ori chiar puneri în libertate spectaculoase care poate pe unii nu-i mulțumesc. Acum eu mă gândeam la două categorii de factori: care favorizează greșeli în actul de justiție și o categorie de factori care favorizează corupția ca atare. Unele sunt comune, unele sunt cred separate. De exemplu, dacă ne referim la ce favorizează o decizie judecătorească greșită, deci o calitate mai slabă a actului de justiție, a fost deja spus de către doamna Costiniu foarte frumos, problema cu inflația legislativă. Eu o să fiu ceva mai critică și să spun că este vorba de un proces de legiferare haotică. Este vorba de o legislație multă, la întâmplare, de ordonanțe de urgență sufocante, dar chiar și de ordonanțele obișnuite, din acelea cu delegare simplă, cu delegare legislativă, a căror număr este absolut incredibil de mare. Încercați să vă puneți două minute în situația unui judecător care trebuie să știe toate aceste lucruri, unele apar peste noapte așa, câte 4-5 efectiv peste noapte.

S-a vorbit de volumul mare de lucru al judecătorilor. S-a făcut un calcul, la un moment dat, și

am ajuns la concluzia că un judecător, și nu este un caz rar, vă rog să mă credeți, poate aloca pentru studiul unui dosar cam cinci minute. Dacă cineva vrea calitate în cinci minute, gândiți-vă că nu se poate. Mai este situația aceea în care judecătorii sunt schimbați de la o secție la alta, deci li se schimbă aria de expertiză. Dacă țineți cont de volumul mare de legislație pe care cineva trebuie să-l asimileze vă dați seama că asta din nou creează probleme.

Bineînțeles, există condițiile de lucru la care s-a făcut referire, și care cred că dau judecătorilor imaginea despre felul în care politicul, societatea, în general, pune vreo valoare pe actul de justiție, pentru că dacă ar pune o anumită valoare nu i-ar lăsa să lucreze în condițiile astea. Dar există, cred, și factori care favorizează ca atare corupția judecătorilor și, aici, când mă refer la corupție nu am în vedere doar corupția materială financiară, am în vedere inclusiv corupția morală. Deci faptul că unii judecători reacționează într-un fel de teamă, din obligație, din interese care nu trebuie să fie neapărat financiare. Sigur că la baza tuturor este ceea ce se simte în societatea românească și nu au cum să nu simtă judecătorii, lipsa unei independențe judecătorești reale dincolo de ceea ce este proclamat în Constituție sau în lege. Pe de altă parte, știm sigur, din diferite analize care au fost făcute de-a lungul timpului, că acel transfer de care vă vorbeam, făcut peste noapte, este făcut pentru a înlătura judecători care sunt incomozi. Să luăm, de exemplu, situația caselor naționalizate, a proceselor acelora și știm bine că dacă iei judecătorii și îi muți de la secția civilă peste noapte, la secția penală, ai înlăturat niște persoane incomode acolo. Asta mai ales în condițiile în care repartizarea cauzelor la instanțele din România este în puterea președinților acestor instanțe. Cu toate că există totuși astăzi tehnica aceasta informatică, din păcate, în continuare avem această posibilitate a președinților de instanțe de a desemna cauze și de a repartiza cauze și atunci sigur că asta favorizează corupția.

Foarte importante, ca element de corupție, sunt controalele de tot felul. Sunt controale prin inspecții judecătorești de la nivelul instanțelor, dar sunt și controale de la Ministerul Justiției și

vreau să afirm cu toată răspunderea aici că în ultimele două luni de zile am asistat la controale în care judecători locali râvneau să-și afirme cu tărie dorința de independență. A existat o astfel de presiune extraordinară asupra lor. Presiunea politică poate să fie manifestată astfel, poate să fie individuală, dar poate să fie prin tot felul de recomandări care au fost ordonate în ultimii ani de la Ministerul Justiției, dvs., presa, le-ați semnalat, au existat și în scris chiar dacă după aceea s-a încercat să se spună că nu este așa, că a citit presa altfel, dar ele au fost pe hârtie și hârtiile alea există.

Nu în ultimul rând, un factor care favorizează corupția sunt alegerile pe care le fac oamenii politici, dar și oameni de afaceri care au susținere politică, sau când se intră într-un partid politic sau altul, cu privire la felul în care ei „au” justiția. Deci găsim relatări în felul acesta în presă: „puteți face voi ce vreți că noi avem justiția în domeniul nostru și se aranjează lucrurile”. Ei bine, nu cred că astfel de declarații care rămân cu totul nesancționate, măcar la nivel politic, nu cred că astfel de declarații pot să-i dea unui judecător sentimentul că este un om important și actul de justiție are rolul său.

Iarăși un lucru care este de dată mai recentă, cu care eu personal nu sunt de acord, chiar dacă am văzut așa o frenezie în a-l susține, sper să nu aibă repercusiuni în viitor, este răspunderea materială a judecătorilor. Eu personal m-am opus în permanență la acest amendament la Constituție, știu că mai sunt și țări în Europa, de regulă Europa se împarte aici în două - țările din Nord, care nu procedează pe formula aceasta, țările din Sud, mai de sorginte latină, care au prins-o în legislația lor, dar cele mai multe sunt legislații vechi care au rămas de mult și nu au fost de fapt niciodată aplicate. La noi, hai să fim serioși, chestia aceasta a venit în momentul în care au tot existat nemulțumiri cu privire la despăgubirile pe care România trebuia să le plătească și trebuie să le plătească atunci când pierde la Strasbourg și atunci a fost un fel de „le arătăm noi judecătorilor că o să plătească și ei!”. Eu nu cred că aceasta este soluția și mă tem de momentul în care niște avocați ar putea să intre în instanță și să spună

numai „nu vrem să plătim, doamnă judecătoare sau domnule judecător!”, și dacă mă gândesc la cine sunt avocații ăia, ce putere au ei, repet, am o oarecare temere.

Ei bine, cred că mai este o chestiune care se referă la, hai să-i zicem, la partea cealaltă a temei pe care mi-ați dat-o, combaterea corupției prin justiție, și aici cred că de fapt suntem în situația în care ar trebui să vedem în ce măsură există un respect față de actul de justiție în societatea românească. Am în vedere atitudinile de la cel mai înalt nivel privind respectul față de lege și față de statul de drept. Dvs., domnule ministru, ați avut o inițiativă pe care ați lansat-o în conferința de presă a PSD, bine că ați materializat-o, cu privire la obligația Curților de Apel de a vă transmite semnalele de la presă și cu propuneri de măsuri. Mărturisesc că eu personal sunt reticentă că acesta ar trebui să fie rolul Curților de Apel sau instanțelor, în general. Dvs. sunteți în fruntea ierarhiei procurorilor și cred că este firesc procurorilor să le cereți să facă ceea ce au de făcut de altfel, iar pe de altă parte cred că există obligația celor care, într-adevăr, cunosc persoane corupte, de a se duce și a face sesizările de rigoare, mai ales atunci când aceste persoane au o poziție extraordinară de înaltă în statul român. Și o să-mi permit să vă dau un exemplu care pe mine mărturisesc că m-a pus pe gânduri. La recenta întâlnire cu tineretul social-democrat, premierul Năstase a enumerat la un moment dat acțiunile pe care le-a făcut Guvernul pentru combaterea corupției. Și, la un moment dat, a făcut următoarea afirmație: „pe mulți i-au deranjat aceste schimbări, unii au avut îndrăzneala să vină în birou meu pentru a se plânga că nu mai pot trage sforile sau că nu mai vrem să exportăm copii”. Deci eu înțeleg că în biroul premierului român au acces persoane clar corupte sau care exportă copii. Păi, cred că premierul are obligația să se ducă și să sesizeze, să supună acestor persoane Parchetului General din România sau PNA pentru ca acestea să facă ceea ce este de făcut. Altfel stau și mă întreb cum o să decidă un judecător? Dacă eu aș fi un judecător și aș vedea o astfel de declarație, ce aș spune? Dacă premierul cunoaște și nu face nimic, eu, un judecător, ce să le fac?

Și că este așa și că aceasta este mentalitatea, o demonstrează studiul pe care l-a făcut în perioada februarie-martie Centrul de Resurse Juridice cu privire la activitatea comisiilor de cercetare a averilor. Acestea sunt niște comisii făcute încă din 1996 și care de fapt au oferit celor care au fost cercetați certificate de bună purtare, până la urmă. Cred că este nevoie, într-adevăr, de altceva ca să putem să demonstrăm și să convingem societatea românească de faptul că dorim într-adevăr să combatem corupția și să facem ceva concret și care să aibă rezultat.

Justiția trebuie lăsată să-și găsească propriile sale forme de control. Acestea nu pot fi făcute, însă, decât prin Consiliul Superior al Magistraturii. Nu va fi simplu ca în primele două mandate să desemnezi persoanele potrivite, dar acest lucru va fi crucial, pentru că CSM este un organism care abia acum renaște. Dar acest lucru nu este imposibil de realizat, având în vedere că la nivelul judecătorilor există un număr mic al celor care sunt influențabili la acest moment, politic, politico-administrativ. Este un număr și mai mic al celor foarte fermi care își afirmă independența și un număr mare al celor tăcuți. Cei tăcuți însă, din momentul în care încep să aibă încredere că mecanismul acesta ar asigura independența, vor vota așa cum trebuie. Și în felul acesta se va câștiga independența reală și vom avea și mecanismele de autocontrol.

Acum vreo câțiva ani de zile persoane din zona justiției în general, dar și din zona Ministerului Justiției, considerau că nu se poate face nimic în privința eliminării corupției. Și totuși o singură idee a fost susținută de toți: organismul acesta nu poate decât prin autocontrol să facă curățenie în propria sa curte. De ani de zile nu s-a putut rezolva problema corupției, dar în forma în care Consiliul Superior al Magistraturii va funcționa, și prin modul în care se va realiza controlul în cadrul CSM, se poate reuși acest lucru.

În legătură cu solicitările pe care le face publicul, în realitate nu este chiar publicul, este publicul intermediat prin presă. De foarte multe ori se solicită judecătorilor să aibă un comportament justițiar, dar acest lucru nu se poate. Nu aceasta trebuie să fie justiția într-o țară. Fundația pentru o

Societate Deschisă este dispusă, și are și fonduri, să organizeze astfel de cursuri de training pentru jurnaliști; dar nu există nici un interes din partea jurnaliștilor, cu toate că, în ultimii ani, am acceptat să dau consultații prin telefon foarte dese.

Dacă judecătorii sunt lăsați în pace, știu să se comporte independent și cele mai bune exemple

sunt procesele în care au fost date în judecată numeroase ministere, numeroase oficialități, care au plecat în final de la Ministerul Justiției. Judecătorii, dacă îi lași să-și facă treaba și nu încerci să-i prezezi, ei știu să și-o facă independent, cu condiția să aibă puse la îndemâna lor aceste pârghii.

V. Intervenții ale participanților

Marilena ULIESCU,

Director Institutul Național al Magistraturii

Consider că formarea magistraților care este conferită prin lege Institutului Național al Magistraturii este unul din pilonii de rezistență ai reformei justiției. Suntem convinși, cei din Institutul Național al Magistraturii, că o bună formare profesională înseamnă de fapt reforma justiției. Actul final al justiției este decizia, hotărârea judecătorului. Pe lângă toate celelalte elemente care nu sunt deloc de neglijat, calitatea aceasta este dată de formarea completă și bună a magistratului respectiv. Noi am privit cu toată seriozitatea această obligație și sarcină de onoare a noastră de a forma Magistratura.

Vreau să spun că, din 2001 recrutarea magistraților are o ștachetă extrem de înaltă, recrutăm în mod onest și obiectiv, așa putea să zic fără să fie un termen academic, fără fisură, viitorii magistrați auditori de justiție pe timpul formării lor. Sigur că am renunțat din 2001 la testele-grilă, convinși fiind că acestea nu sunt moduri de examinare a cunoștințelor viitorilor magistrați pentru că acolo nu încap întrebarea de ce ai barat un răspuns; acela nu este un concurs pentru viitorii magistrați. Am elaborat subiecte de sinteză care presupun o analiză juridică, o logică juridică, întotdeauna am dat cazuri și am ținut seama și de modul de exprimare a cunoștințelor fără să putem adăuga un punctaj care ar fi fost aleatoriu în barem.

Deci am asigurat o recrutare, zic eu, cu adevărat extrem de serioasă a viitorilor magistrați. Formarea lor, formare inițială de care se ocupă între altele Institutul Național al Magistraturii din 2001, durează 2 ani. Primul an se desfășoară după un curriculum, deci un plan de învățământ care cuprinde pe lângă disciplinele de bază și intro-

ducerea unor modele europene, noi pregătim magistrații viitorului spațiu juridic european, și așa spune chiar de acum, pentru că reglementările legale armonizate cu cele ale UE fac ca magistrații din Belgia, Olanda, Franța să judece după aceleași reglementări cu cele care există în România. Deci este o aplicare directă și deja noi ne preocupăm de practica Curții de la Luxemburg, de practica Consiliului Europei, adică suntem extrem de anorați în momentul în care ni se cer nouă anumite eforturi pentru pregătirea magistraților. Avem un modul de proprietate intelectuală, avem un modul de concurență, avem un modul de probleme financiare, avem chiar un modul de protecția mediului.

Deci încercăm să ținem pasul și suntem extrem de flexibili și, zic eu, foarte receptivi. De curând am introdus un modul de expertiză contabilă ca magistrații să știe ce cer și cum să evalueze și chiar din domeniul dreptului internațional, observând în cadrul Curții de Apel Constanța că nu se cunosc anumite aspecte privind aplicarea tratatelor internaționale, imunități diplomatice și consulare etc.

Adică, vreau să vă asigur, acesta este viitorul magistraturii și eu cred foarte tare în el, iar la reuniunea de la Sinaia, care a avut loc săptămâna trecută, împreună cu Consiliul Europei, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Justiției și Comisia Europeană, unul dintre delegați, Fonseca Morelli, de la Comisia Europeană, a vorbit de optimism în justiție, ceea ce mi-a oferit prilejul să spun că o piatră serioasă de construcție privind optimismul european se află și în România, pentru că era vorba de tinerii magistrați.

Un alt aspect pe care vreau să îl relev este că provocarea cea mare la care trebuie să răspundă Institutul Național al Magistraturii este formarea continuă a magistraților, care, sigur, reprezintă în

primul rând prezentul reformei justiției în magistratură. Cât privește formarea continuă a magistraților, nu este o sarcină ușoară deloc. În mod coerent, s-a făcut ceva începând cu anul 2001, foarte mult s-a făcut în 2002 și în 2003. Pot să spun că au participat la seminarii în cursul acestor ani peste 3.700 de magistrați. Noi am avut concepția că nu este numai o obligație ci este în primul rând un drept al magistraților la formarea continuă. Desigur, esențiale mi s-au părut, în aceste domenii de formare continuă, solicitările instanțelor, pe care noi le-am consultat înainte de a alcătui tematica formării, curricula formării continue. Sigur, la care am adăugat și noi ceea ce credem că este absolut necesar. A fost foarte solicitată, și vreau să accentuez, din partea magistraților, foarte solicitată tema "Etica și deontologia magistraților", și aici revin la ceea ce se spune cu acest mod de a trece din avocatură în magistratură, din magistratură în avocatură. Este cu totul alta abordarea etică, deci ținuta morală, filosofică, deși sunt actori ai procesului judecătoresc părțile care realizează, de fapt, procesul respectiv la care participă.

Sigur că au fost și multe alte probleme, dar în primul rând a existat dilema: cum se poate realiza un act de justiție de calitate cu judecători fără experiență profesională și de viață? Este o întrebare care, vă mărturisesc, mă tulbură. Eu sunt convinsă că cei care absolvă Institutul Național al Magistraturii sunt foarte bine pregătiți. Anul al doilea, nici nu v-am spus, este un an complet de practică la instanțe și parchete cu tutore de practică după un plan bine desfășurat și după fiecare etapă dau examene pe dosare și se face o pregătire serioasă sub aspectul practic. Deci după doi ani de magistratură, trei ani de stagiu, cum este în viitoarea reglementare, sunt cinci ani. Adăugând la 21-22, se ajunge cam la 27 de ani. Este mult, este puțin, rămâne să ne gândim. Unele state au pus limita minimă 30 de ani. Dar, pe de altă parte, Corpul Magistraților are nevoie de resurse proaspete și bine pregătite. Noi, cei care suntem în funcțiune în magistratură, încercăm să suplینim lipsurile care nu ni se datorează, de formare, cum a fost într-o anumită perioadă până în '90, când nu se făceau Dreptul Comercial, Drepturile

Omului, Drept Comunitar etc.

Pe de altă parte, recrutarea direct în Magistratură fără Institutul Național al Magistraturii, fiindcă este nevoie, toată lumea știe că nu sunt suficienți magistrați, nu știu cât este de folositoare, iertați-mă, reformei justiției. S-a impus minimum cinci ani, și asta am cerut-o chiar noi, INM, ca să compensăm cei cinci ani pentru pregătirea celui care trece un concurs extrem de dur, indiferent unde, chiar dacă a fost la societatea comercială a unchiului tatălui său, și are dreptul să dea examen în Magistratură. Față de concursul de intrare la Institutul Național al Magistraturii nu sunt competitivi. La concursul din noiembrie 2003, organizat de Institutul Național al Magistraturii, din aproape 800 de candidați au reușit 9.

Sorin Roșca STĂNESCU,
Director „Ziua”

Mă voi opri asupra a două, să le spunem, subteme. Una se referă la, dacă vorbim de reforma justiției, cred că este bine să vorbim și de reforma imaginii justiției și când vorbim de imagine vorbim de presă sau și de presă. În ciuda faptului că presa se bucură de cea mai mare credibilitate, dacă dăm la o parte Armata și Biserica sau Biserica și Armata, care nu sunt totuși instituții democratice, din interior vă spun că situația, atunci când este vorba de justiție, este semi-dezastruoasă. Din mai multe motive, două fiind esențiale: primul este că ziaristii, nu și baronii de presă, au salarii mici în România, iar un ziarist cu cunoștințe temeinice juridice este imposibil de găsit pe salariile pe care le putem noi oferi. Și atunci se ajunge în situația gravă, după părerea mea, în care despre actul de justiție scriu absolvenți de la IEFS sau ingineri sau chiar persoane care nu au studii superioare. Și scriu nu numai despre actul de justiție, dar scriu și despre judecători. Acesta este un motiv: starea materială precară.

Al doilea motiv este lipsa de pregătire juridică. Criza este mai mare din acest punct de vedere în presă decât atunci când ne referim la atacarea

temelor economice, unde, de asemenea, trecem printr-o criză. Așa încât nu obosesc să fac apel la Ministerul Justiției să rezerve din sărăcia de buget pe care o are și să facă două lucruri foarte simple, să încerce să le facă, pentru că este în folosul justiției: în primul rând, să monitorizeze greșelile mai frecvente care apar în presă și care sunt probabil 10-20, dar care au o frecvență și o gravitate mai mare și, pe aceste greșeli în general, să organizeze un fel de seminar, nu știu, cursuri, cum vreți să le spunem, putem sprijini această acțiune prin Clubul Român de Presă, cu ziaristi de la 10 ziare măcar și 10 televiziuni, care se ocupă de justiție, ca să nu mai repete acele greșeli care vă supără pe dumneavoastră cel mai mult. Și există în presă și o chestiune de fond care nu știu cum se va rezolva prea curând. Noi suntem intoxicați în mod frecvent cu informații credibile. Un avocat care știe că are proces peste o săptămână, se judecă nu știu ce cauză, vine și reclamă anumite lucruri, și o face credibil, și vine cu probe, cu acele probe pe care el le are, el nu vine cu contraprobele pe care le are cealaltă parte. Și de multe ori, de bună credință, un ziar sau un jurnalist cade în această capcană, noi nu știm, nu vine avocatul respectiv să ne spună că poimăine are loc un proces. Noi exercităm o presiune, fără să vrem de multe ori, asupra judecătorului sau actului de justiție, noi nefiind rău intenționați. Pentru acest tip de boală cred că poate exista un leac, cu singura condiție, să ne gândim, să ne luăm o dată această temă și să o discutăm numai pe asta, să vedem ce soluții putem găsi.

Al doilea lucru la care vreau să mă refer, la fel de punctual, se referă la ceea ce aș denumi eu averile pe față, averile judecătorilor pe față, deci fără a fi necesară declanșarea unei vânători de vrăjitoare, că nu are nici un sens. Ar trebui să avem posibilitate să știm, și asta să fie pe față, de ce avere dispune un judecător sau altul, noi cei din presă, dar orice cetățean ar trebui să știe. Știu că ei își pun averile pe site sau unde și le pun, dar acum m-am informat și am aflat că dacă și le pun greșit sau nu și le pun, nu li se întâmplă nimic. Deci ar trebui să fie o obligație clară, cu sancțiuni; să ne spuneți dacă există sancțiuni, cu sancțiuni foarte precise pentru cei care nu își pun

averea acolo, la fel ca și în cazul politicianilor, ca, atunci când există suspiciuni, acestea să poate fi și ele cercetate, la fel cum sunt cercetate suspiciunile în cazul altora. Pentru că este mai simplu dacă ai trei, patru judecători dintr-o comunitate de 100 care în mod clar au dobândit averi pe care nu ar fi putut să le dobândească în mod cinstit, să-i identifice pe aceia, decât să planeze suspiciunea și neîncrederea asupra celor 100.

Viorel Mihai CIOBANU,

Decan Facultatea de Drept,
Universitatea București

Pentru a răspunde la toate problemele pe care le ridică această temă, ca și cea sugerată de domnul profesor Adrian Severin, logistica justiției, trebuie făcută o analiză mult mai adâncă, ce nu s-a făcut din 1990 încoace, deși eu am oferit niște documente Ministerului Justiției, cu mai mulți ani în urmă, modele de analize făcute în alte țări, materialele se refereau la Franța, nu s-a realizat nimic. Văd o astfel de analiză făcută de un cerc foarte larg: senatori, deputați, magistrați, ziaristi, sociologi, psihologi care să lămurască în primul rând și niște noțiuni care sunt folosite foarte frecvent, dar care nu sunt foarte exacte.

De pildă, independența reală a judecătorilor. Ce înseamnă independența reală a judecătorilor? Sunt criteriile în jurisprudența Curții Europene, sunt criteriile în doctrină. Asociația baroului american, într-un studiu din 2002, a criticat unele criterii și a propus altele. Nu este suficient să spunem că judecătorii nu se bucură de independență reală. Trebuie să și vedem care sunt cauzele care împiedică o astfel de independență și să nu uităm un aspect foarte important: oricâte garanții s-ar oferi judecătorului, trebuie să existe și o independență interioară a fiecărui judecător în parte, așa a fost și înainte, așa este și acum, așa este și în alte țări. Oricâte garanții ai avea, legale, formale, reale, dacă vreți să le spunem, dacă ești lipsit de caracter, ești avid după bani, nu o să fii niciodată independent, adică o să te lași influențat fie de fac-

torul politic, fie de factorul economic, de presiunile economice pe care le fac în primul rând, sigur, justițiabili. Și atunci nu trebuie să aruncăm o anatema, să spunem, judecătorii la noi nu sunt independenți, că inducem în opinia publică o confuzie. La fel se întâmplă și cu corupția. Poate cineva să spună că justiția din România sau dintr-o altă țară este coruptă? Pot fi cazuri de corupție, dar nu instituția ca atare. Justiția este, îmi place să cred, o putere la fel ca și celelalte, puterea legiuitoare și puterea executivă, numai că ea are un rol suplimentar. Acela că trebuie să le controleze și pe celelalte două. Deși judecătorul este numit de președintele României, el controlează și puterea executivă și puterea legiuitoare și atunci sigur că are nevoie de niște garanții în plus și această garanție rezumată într-un cuvânt este independența.

Dar lucrurile sunt mult mai complicate și nu pot să fie înțelese de opinia publică dacă nu se fac niște dezbateri pe înțelesul lor, în primul rând ca să înțeleagă că judecătorul trebuie să aibă niște venituri îndestulătoare în așa fel încât să nu poată să fie corupt, niște venituri care să-i compenseze niște limite pe care i le pune legea. Judecătorul, spre deosebire de alți cetățeni ai României, nu poate să facă o serie de lucruri. În afară de asta, trebuie să-și limiteze cercul de prieteni, trebuie să aibă un anumit standard și o ținută corespunzătoare. Toate acestea trebuie asigurate din ceva, ori statul trebuie să facă, societatea în general, trebuie să facă acest efort pentru cele câteva mii de judecători. În condițiile în care i-am asigurat asta, și nu este vorba numai de asta, și logistică, atunci într-adevăr pot, pe cel pe care l-am dovedit că se abate de la îndatoririle lui, să-l sancționez foarte aspru. Dar acest lucru, mă rog, la noi se discută mai mult, și forțele politice și societatea civilă, dar nu s-a prea făcut nimic concret în legătură cu acest lucru.

Pe de altă parte, mi se pare că vorbind acum, în acest moment, de reforma justiției, nu trebuie să uităm nici un moment că ne aflăm, dacă vreți, într-un impas, deși nu l-a măsurat nimeni. Tot așa, se vorbește în general despre faptul că reforma în justiție nu este satisfăcătoare. Nu trebuie uitat, repet, că pornirea s-a făcut în mod greșit. Deci, amintiți-vă că după 1990 s-a vrut o reformă

șoc și s-a încercat să se realizeze și în justiție. Cum? S-au înființat instanțe noi, 15 Curți de Apel, și zeci de judecătorii la nivelul țării, fără să avem bază materială, fără să avem bază umană. Deci, exista un număr foarte mic de judecători înainte de '90, s-au creat sute de locuri, nu puteau fi înlăturați judecătorii care au avut funcția până în 1990; la cei care existau au trebuit aduși judecători noi, și de unde au venit acești judecători? De la fostele CAP-uri, din alte organisme care s-au restructurat și atunci sigur că acei judecători în 14 ani au ajuns la tribunale, au ajuns la Curțile de Apel, au ajuns la Înalta Curte de Casație și Justiție. Și atunci trebuie să vedem calitatea actului de justiție și prin această prismă.

O altă greșală mare care s-a făcut aici și este vinovată aici și clasa politică, dar și societatea civilă, inclusiv unele organizații non-guvernamentale, amintiți-vă că s-au făcut presiuni foarte mari pentru declararea imediată a judecătorilor ca inamovibili. Or, acest lucru, fără o selecție riguroasă a dus la consacarea ca judecători a unor juriști care nu erau chemați sau nu aveau pregătirea pentru această meserie. Sigur că acum nu putem să ne întoarcem în timp și să înlăturăm aceste premise, dar trebuie să căutăm să le înlăturăm și să vedem ce se poate face pentru calitatea actului de justiție, fiindcă până la urmă aici este problema. Din acest punct de vedere, mi se pare că în afară de baza logistică pe care trebuie să o aibă la dispoziție instanțele, judecătorii, trebuie pus un accent mai mare pe pregătirea profesională sau competența profesională a judecătorilor, începând cu condițiile de numire, de avansare, de recrutare a judecătorilor.

Sigur că noi ne-am obișnuit din sistemul anterior anului '90 ca absolventul de facultate să intre direct judecător sau procuror sau avocat. Între timp a intervenit între absolvirea facultății și necesitatea absolvirii Institutului de Magistratură. Numai că, chiar și în aceste condiții, este greu ca la o vârstă de 24, 25 de ani să ai posibilitatea, mai ales atunci când judeci singur, cum se întâmplă la judecată în primă instanță, să pronunți întotdeauna soluții de calitate. De aceea, colegialitatea era un mijloc de pregătire a judecătorilor tineri și, de asemenea, era un mijloc prin care se evitau încer-

cările de corupție. Fiindcă una este să încerci să corupi un judecător sau să-l influențezi, nu neapărat să-l corupi, și alta este când trebuie să porți această discuție cu doi sau trei judecători. Există un control reciproc între judecători. Pe de altă parte, și decizia este anonimă atunci când soluția o dă un judecător să știe: el singurul a fost care a dat soluția. Când sunt doi, trei, cinci, deja nu mai știe care dintre ei, mă rog, a fost dator pe deplin, care nu, deci nemulțumirea se împarte între mai multe persoane și asta conferă judecătorului o mai mare siguranță și o mai mare libertate în pronunțarea soluției. De aceea, eu cred că oricât am multiplica numărul instanțelor, ca și grade, sau numărul căilor de atac, putem să mai introducem cinci recursuri în anulare, nu vom rezolva nimic dacă nu asigurăm pregătirea temeinică, calitatea actului de justiție de aici trebuie să provină.

Este o întrebare în materialul dvs. aici: apropierea justiției de cetățeni. Sigur că este un element care nu trebuie neglijat, dar acestei apropieri trebuie să îi corespundă calitatea actului de justiție și atunci prefer ca actul de justiție să se facă în primă instanță la niște judecători mai experimentați, cu vechime mai mare, mai mulți ca număr, decât să mă judec aproape de domiciliul cetățeanului și calitatea actului de justiție să sufere. Sigur că trebuie să-i ajut pe cetățenii care nu au posibilități materiale să aibă acces la justiție. De 14 ani nu s-a făcut nimic nici în legătură cu acest aspect. Adică, există dispozițiile din Codul de Procedură Civilă sau Penală, cu asistența juridică gratuită, care practic foarte rar își găsesc aplicare și niște dispoziții formale, de asemenea, în legea avocaților. Există și aici modele de legi care obligă statul, statul se obligă să asigure accesul la justiție care, nu uitați, din 1991 este înscris ca principiu fundamental în Constituție.

Apoi, tot calitatea actului de justiție este asigurată sau trebuie să fie asigurată de pregătirea continuă. Se vorbea aici de reciclare la cinci ani, obligația de a face la cinci ani o pregătire. Vă dați seama că în condițiile în care la noi legile au o mobilitate atât de mare, nu se poate, adică o astfel de obligație este pur formală. După '90, imediat, s-a desființat învățământul profesional, care se făcea la nivelul fiecărei instanțe, pe ideea că

este comunist și că ar afecta, chipurile, independența judecătorilor. Cum să afecteze independența judecătorului discuția unor acte normative noi, a unor studii din doctrină pe probleme punctuale de drept, când nu se discută datele dintr-o speță? Foarte puține instanțe în țară mai practică acest sistem de pregătire, de autopregătire, dacă vreți, și acolo unde se practică, deși foarte rar, rezultatele sunt bune.

Nu vreau să intru în foarte multe probleme, dar două sublinieri aș mai face. În primul rând, în legătură cu Consiliul Superior al Magistraturii. Dacă dorim ca impactul puterii politice, fie că-i putere legislativă, fie că-i putere executivă, asupra justiției să fie diminuat, trebuie ca acest Consiliu Superior să devină într-adevăr garantul independenței. Cum se poate realiza acest lucru? După părerea mea - nu am văzut proiectul - nu în aceste condiții. În prezent, Consiliul Superior al Magistraturii este format din magistrați cu experiență, magistrați aleși de colegii lor, ceea ce este în regulă, dar se întrunește o dată pe lună sau de două ori pe lună, fără posibilitatea să urmărească în permanență activitatea puterii judecătorești pe care ei o reprezintă. Deci, aș vedea Consiliul Superior, ca și în alte țări, cu magistrați aleși de către magistrați, dar care să funcționeze continuu și acești magistrați să răspundă și de pregătirea profesională, să facă verificări atunci când acceptă un magistrat să intre în sistem sau când propun ca un magistrat să promoveze ș.a.m.d., adică să fie într-adevăr o instituție care să garanteze și independența, dar și funcționarea justiției în parametrii care să asigure această independență.

Sigur, aici se poate vorbi și de durata mandatului - este de șase ani, este posibil să fie - dar un singur mandat, fără posibilitatea ca magistratul să mai fie reales vreodată în viață. Asta este o garanție foarte mare a independenței pe parcursul mandatului, fiindcă nu poate fi influențat sau amăgit cu prelungirea, cu realegerea sau cu alte modalități, fiindcă știe de la început că el are în viață acest singur mandat de șase ani. El să fie titular al bugetului. Sigur, aici eu nu sunt de acord cu doamna Costiniu, că Curtea Supremă trebuie să aibă buget separat. Nu. Curtea Supremă, pe viitor vorbesc, este în vârful puterii judecătorești. Nu-mi

știrbește cu absolut nimic prestigiul și autoritatea faptul că este o singură lege de organizare și este un singur buget pentru puterea judecătorească în vârful căreia se află Curtea Supremă. Sunt niște orgolii care nu se justifică, după părerea mea, deoarece nimeni nu contestă că rolul proeminent, poziția de vârf o are instanța supremă.

În sfârșit, ultima idee pe care vreau să v-o supun atenției este legată tot de corupție. Am spus că se vorbește foarte ușor despre corupție în justiție și această expresie este înțeleasă în mod foarte diferit de opinia publică. Adică se creează o imagine deformată a instituției. Or, mai ales pentru politicieni și pentru presă, pentru mijloacele media, în general, trebuie să facem o distincție. La noi nu se folosește, spre deosebire de alte țări europene, o altă noțiune: obstrucționarea justiției. Ceea ce nu înseamnă neapărat corupție. Obstrucționarea justiției în misiunea sa, pe care o are potrivit documentelor internaționale, a Constituției, a legilor, obstrucționare care poate să provină de la puterea legislativă, poate să provină de la puterea executivă sau chiar dinăuntrul puterii judecătorești, dar poate să provină, și provine, și de la puterile de fapt, fie că-i vorba de syndicate, de ONG-uri, de la presă, mijloacele media etc. Deci trebuie mai bine definiți termenii cu care lucrăm, și la ONG-uri, și în presă, și chiar în dezbaterile politice, fiindcă altfel există risc - risc care se poate dezvolta, fiindcă el este prezent - de a crea o imagine asupra justiției care, așa cum spunea domnul Sorin Roșca Stănescu, să fie dezastruoasă. Or, în realitate, cei care cunosc în-deaproape fenomenul vor observa eforturile, la nivelul țării, a câtorva mii de magistrați care, spre deosebire de oameni politici sau de oameni din spațiul economic, locuiesc în blocuri modeste, au sau nu mașini - nu din cele care apar la saloanele auto etc. și este păcat să se întâmple acest lucru, fiindcă are de suferit actul de justiție. Judecătorul va fi timorat dacă în permanență planează asupra lui această bănuială.

Sigur că asta nu exclude controlul asupra activității judecătorului. Eu cred că inamovibilitatea, garanția aceasta puternică, nu poate exista fără control. Este vorba de control profesional, după ce s-a pronunțat, nu în dosar, în timpul des-

fășurării dosarului, și există deci riscul să nu-i creăm tocmai acele condiții de care judecătorul are nevoie pentru a putea să-și desfășoare activitatea potrivit legii și conștiinței lui, și să pronunțe o hotărâre de calitate.

Hank LIND,

Consilier pre-aderare la Institutul Național
al Magistraturii

Eu nu știu cum se pot schimba mentalitățile - nu știu nici măcar cum să-mi schimb propria mentalitate. Dar trebuie să conlucrăm, într-o atmosferă foarte deschisă și să fim mai receptivi la sfaturile date de alte țări.

Cred că ministrul și noi toți am înțeles mesajul dumneavoastră. Cred că acest fel de întrunire este un răspuns la ceea ce spuneți dumneavoastră. Încercăm să fim receptivi, să fim deschiși față de dumneavoastră și să vă permitem să fiți deschis față de noi, să interacționăm; după părerea mea, acest lucru este extrem de important. Pe de altă parte, sunt mai multe probleme controversate, care trebuie lămurite. De aceea nu există consens. Tocmai de aceea trebuie să discutăm.

Dieter SCHLAFEN,

Consilier pre-aderare la Consiliul Superior al
Magistraturii

Cazul judecătorului care eliberează infractorul și uimește pe toată lumea, ține de problema apropierei Justiției de cetățean. Modul în care este percepută Justiția este foarte important. Felul în care percep cetățenii sistemul judiciar decide modul în care reacționează la ea. Trebuie să facem totul ca această percepție să fie pozitivă. Justiția însăși poate face multe pentru a contribui la schimbarea acestei percepții. De exemplu, în cazul menționat, ar fi trebuit ca cineva de la acel tribunal, un purtător de cuvânt al tribunalului, să explice presei. Magistrații cunosc cazul, cunosc dosarul. Cineva de la 500 de kilometri distanță, care aude de acest caz, nu are cum

să știe despre ce este vorba. În astfel de cazuri este de datoria magistraților să explice de ce au luat o anumite decizie. Atunci când se va aplica Legea privind dreptul opiniei publice la informație, lucrurile se vor schimba în România.

În privința modului în care vor funcționa modelele europene în realitatea românească, nimeni nu vrea ca România să preia modele din alte țări europene. Este vorba de principii, de experiență, de practicile cele mai bune. Cum vor fi acestea aplicate cât mai bine de România, românii trebuie să hotărască dacă au nevoie de sprijinul altora, trebuie să decidă care sunt cele mai bune căi de urmat pentru România. Poate că ceea ce este bun pentru Germania nu este bun pentru România - și invers.

Florin ABRAHAM,

Director Departament Analiză și Prognoză ISD

Este clar că sistemul judiciar și justiția din România este unul dintre sectoarele cel mai puțin reformate după '89. Clasa politică în mare parte s-a reformat, s-a format o clasă antreprenorială mai bună sau mai rea, dar în sistemul juridic lucrurile au avut cel mai mic ritm. Ca atare, e clar că trebuie accelerat ritmul. Ce s-a făcut până acum este foarte puțin față de așteptări și față de necesități. Într-o formulă sau alta, se vor adopta în acest an cele trei legi despre care se vorbește, vor fi adoptate criteriile și acquis-ul comunitar pe zona justiției.

Problema apare însă după, din perspectiva anilor 2005-2006-2007, când o să constatăm că lucrurile nu vor suferi transformări radicale pentru că justiția trebuie integrată într-un întreg sistem, în sistemul social, și trebuie pusă în legătură cu sistemul politic. Deci, dacă reforma justiției nu se face și nu are loc împreună cu transparentizarea administrației, cu o reformă, cu o eficientizare, inclusiv a clasei politice, cu o creștere a performanțelor instituțiilor de forță, o să constatăm că avem instituțiile, dar acele instituții, chiar dacă ele sunt după model european, nu vor putea să funcționeze pentru că sunt prinse într-un mecanism politic și social care este al României.

Claudiu SEUCAN,

secretar de stat în Ministerul Justiției

În legătură cu mentalitățile și cu pornirea cetățenilor de a se adresa cu toate problemele lor la guvern, guvernul trebuie să rezolve, guvernul trebuie să dea bani, guvernul trebuie să îndrepte erorile judiciare adevărate sau închipuite. Poate este o chestiune indusă. Ministerul Justiției are pregătit un ordin prin care s-a cerut tuturor instanțelor judecătorești din România să scoată de pe denumirile instanțelor sigla ministerului. De exemplu, la Târgu-Mureș există "Ministerul de Justiție. Curtea de Apel Târgu-Mureș". Astfel, se pune întrebarea cine face dreptatea, Ministerul Justiției? Are Ministerul Justiției vreo posibilitate să influențeze în vreun fel hotărârea instanței? Răspunsul este nu. Și astfel omul care iese de acolo și poate este nemulțumit de soluția dată, pe drept sau pe nedrept, ia o pancartă și vine în fața Ministerului Justiției și spune: „Corupții din justiție care nu mi-au dat dreptate”. Ce să facă Ministerul Justiției? și poate că undeva, prin aceste lucruri mici pe care le facem, prin aceste semnale pe care le dăm, reușim să clintim ceva.

O altă problemă este dacă justiția este independentă. Da, justiția este independentă, dar această independență a justiției este necesar să fie întărită, sprijinită, dar ea trebuie să fie și asumată. Sunt poate lucruri care pot părea mici, dar pe care noi deja le facem, anticipând prevederile viitoarei legi care va governa organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. CSM a vrut să comunice, să-și asigure atributul de garant al independenței, a vrut să își construiască o pagină de web. S-a acționat în acest sens, demonstrându-se faptul că se dorește, și chiar se pot realiza aceste lucruri mici, împreună cu lucrurile importante.

Gabriel ANDREESCU,

APADOR - Comitetul Helsinki

Într-o discuție de la începutul anilor '90, în care se explica unor parteneri străini cât de dificil este să schimbi lucrurile în această țară

foarte complicată, chiar dacă există bunăvoință, au fost întrebări unde ar trebui schimbate lucrurile, ca acel lucru schimbat să aibă suficientă putere de a fi, de a împinge lucrurile pe calea cea bună. Iar răspunsul prompt a fost: sistemul de justiție. Dacă încerci, într-adevăr, să intervii în sistemul de justiție, atunci poți să faci proiecții pozitive pe lungă distanță. În acest sens, am putea spune că ne așteptăm ca în viitoarele luni, cu ajutorul diferitelor asociații, să facem un pas formal spre calea cea bună, adică să mișcăm puțin acest sistem care ar putea să revigoreze democrația românească.

Dimensiunea formală fiind importantă, sistemul de justiție se află permanent în situația unor teste fundamentale, dar există, totuși, o evaluare curentă a unor principii absorbite deja de sistem, a căror nerespectare arată că orice construcție, cât de rafinată, se prăbușește sub el. Două situații practice foarte vii, care au avut loc în ultima perioadă de timp, sunt relevante: cazul „Parcul Carol” și „cazul MISA”.

În cazul Parcul Carol, există o situație care se poate descrie în termeni de drept suficient de simpli: există o legislație privind protecția proprietății publice, o legislație privind protecția monumentelor istorice, a spațiilor verzi, deci un sistem, un cadru care ar trebui să fie în stare să apere evidența că acel spațiu trebuie salvat ca atare. În cazul celeilalte situații, MISA, se poate considera că de la mineriade încoace nu a existat niciodată un abuz instituțional de o asemenea amplitudine, cum este cel existent, atât de flagrant, atât de vizibil și atât de ciudat.

Astfel, pentru administratorii legii, ai statului de drept, ai sistemului de justiție, este obligatoriu să trecem un astfel de test pentru a vorbi serios despre reforma justiției. Dacă nu suntem în stare să răspundem și să prezervăm justiția în raport cu aceste cazuri, extinse într-un fel în raport, cu ceea ce ni se cere, atunci nu avem pe ce miza într-o elaborare mai aproape de ideal pentru o reformă a justiției.

Radu PODGOREANU,

Secretar executiv PSD

Confuzia în ceea ce privește cine este Justiția în România, este destul de larg răspândită: dacă este vorba de instanța judecătorească, dacă este vorba de Ministerul Public, dacă Poliția în sine e parte din Justiție. Faptul că o asemenea confuzie se face la nivelul publicului fără o educație specifică în domeniu, e firesc. Faptul că el poate să funcționeze și la instanțe mai sus, mai specializate în domeniu, e într-adevăr o problemă. Trebuie subliniat faptul că există această confuzie și că, de multe ori, și instituția justiției suferă din cauza acestei nedelimitări clare pe care frecvent o facem între elementele care contribuie la actul de justiție.

Soluția ideală ar fi ca Executivul în nici un caz să nu se pronunțe atunci când este vorba de justiție. Toată problema vine din faptul că la nivelul puterilor există o anumită asimetrie. Puterea judecătorească e singura care nu are controlul acesta periodic al alegerilor. Publicul nu poate controla sub această formă și atunci, de foarte multe ori, transferă mult asupra acelor puteri care se află sub controlul său. Indiferent câte eforturi vom face - și lucrul ăsta este prezent nu numai într-o societate la început de drum democratic, ca cea românească, ci și în societăți cu tradiție democratică - publicul încearcă să responsabilizeze Executivul pentru anumite lucruri care țin și de zonele care nu îi sunt în control direct. Deci, din acest punct de vedere, problema este nu dacă vom avea percepția publică asupra independenței justiției, ceea ce este foarte important, ci de a asigura independența justiției. Pentru că, dacă această independență a justiției va exista, probabil că demersul celălalt, de a genera încrederea publicului în independența justiției, dar și de a clarifica responsabilitatea pentru deciziile justiției, va putea fi făcut după aceea, în timp.